

Ындыг-ла ырак эвес уелерде ЭШТЕРИМИНЧ ХУУ-САЛЫМЫ

1945 чылдын күзүндө Кызылга чаа амыттыг сепартишоланың белеткел салбырына өренип кирдим. Ол школага Хөндөргөй чурт-тук фронтуу Монгуш Мейди-Байыр огул Семис-оол баа өренип турган чүве. Битан 2 дугаар школаның үстүкү кадынга өренип турдуvus. Бир-ле кышкы кезге партия хуралы болган. Бичан орус дылга тек киле-ле болгай мен. Хуралдың ууу болуп орамырга, Семис-оолду хөндөп көрүп турар хөвдиги. Ол орус уруулар-биле таңышылган кижилерим. Кезек орус оолдар, та урууларын хүнөөри ол. Семис-оол-биле чогушкан, мындыг.

Олардан хомудал та кирген, та кирбөөн, оозун бил-бес мен. Бичан берге-ле үе турган, олардан хомудал-даа хамаанчок, орустарга хамаарыштыр өтпөк чүве чүгалапкан кижини-ле ший-дип турган чүве.

— Мен орус чоң дээш, амыттыгым артымак нагаш, фашистер-биле атчып-сокушп чүвем мен. Мени оода партияга арттырып көрүпүр! — деп, ол өренип чыгып сиз болган, ыңчалза-лаа оуу партиядан-даа, школалдан-даа үндүрүпкен чүве. Ол үндүрүткенине дыкка мунгаар кижилерим. Ол-ла хилер-мунгарал-биле ыңчанган боор, 1952 чылда мунгаар чүвөөн.

Ол аразында бир чыл ака берген, белеткелди до-зуп, бирги күрүске шилчиди-вис. Бирги күрүске биске дыкка шыраак эрлер немениң келдирер. Куулар Чыбаев-вич Кыстам, Алексей Са-йин-ооловни Адыбайл дээш оон-даа хой.

Кыстам-биле бистин аажы-чадымсы таарышкан турган боор, доран-ла чырабас экишкелдер аларган бис. Эким кичан-на агауу турган. Хоорай даргазы Чан-дран-оолдан бажын айтырып чордум деп-ле чүвези бар кижилерим. Хирези, бажык бүт-пейне турган боор. Бир-ле хүн чапаралд үнүп көрү-виске, кижинис баа-ла бажык айтырып чордум деп коридорда тур-ла.

— Орус кадылар дээрге, дыкка хой кижилердинги набиешини эжинде сирлы берген турар чүве-дир. Бөгүн кижилер ооруга чер арга-жак боора, ал четтим.

Бичан ам Ленин кудум-чузунда күрүне бажымын дужунда ийн кыт ыш бажымын адыкы кадынга өренип турган бис. Сөөлү уруктуу кыттаа ханкада, коридорда алты эвес алгы үнүп тур:

— Дарый хурал, хурал! Нам хурамы, нам хурамы! Дүргедерер!

Хурал чагыска айтыры-лыг болган: «Буржуаз на-ционалист Кыстам Куулар-нын хуу хөндөп көр!» деп Со-ла. Ыл аразында та чүү

Монгуш ЭРГЕП.

БУХАРЕСТ.

Румынияда тус черлерин бот-бакча-рылга ораарына сонгу-далар дүвүрүзүн чок, ажал-агыяны байдалда эр-кен. «Хамааты алыс» шимчешинин даргазы Николай Манолеску дем-дегени-биле. Румынияда амгы өрө-чагараларга тер-лектир күштер тылтып кел-ген. Шин чыл бурунгаар сонгуучулар колдуунда На-ционал камгалал фронту-дун бажылаачылары берген. Ам бажылаачыларын-ларын түнөөдери чедир үндүн-даа болза, дыкка хой хамаатылар Демократтыг конвенцияны камдаптаары дээш бажылаачыны айтып бо-лур. Ол дээр бистин де-мократиястыг келер үе-лине онза укур-дузалыг деп, Н. Манолеску дем-де-лег.

САН-ФРАНСИСКО.

Планеталар аразының автомат-тыг «Улисс» деп станциясы февраль 8-те Хүн системасын эң улуг планетасын — Юпитерин чогуу-биле ужулгуп эртен. Ам «Улисс» Юпитерин ар-таашкын шөлүгүн салдары-биле бодуну траекториясын өзгөш, аян-чорууну сөөлү чедер черинче — Хүнче уг-лай ужулгупкан. Ону 1990 чылдың октябрь 6-да «Ди-скавери» космос корабинде салып чоруткан. Юпитер планета биле космос аппа-радынын эң чокушалаан хемчээли 378 муң километр болган.

НЬЮ-ЙОРК.

АКШ-тын Төп разведка эргелели деле-гейиня ажал-агыяны бөлү-нтерини аразына шивши-книр киририп калбарчы-рып көрүп турар. «Соок да-йынны» төнгени-биле хөд-баштыр шшон ажал-чору-дугазынын ол чаа хөвири улам негээрээр. Оон му-р-жунда шшон спутниктерин,

электрондук дыжаар херек-селдерни колдады ажалла-рынче углашыкынын турган америк разведка ам «кижи факторунче» кичээ-гейин угландырган.

Мал оору-биле демисел дугайында солуннар арын-нарынга-даа, радио, ТВ-ге-даа хире-хире болгаш чуга-уууп наап турар. Чамдык-чамдыкта мал тудуп, оуу-остур азыраары харында-айымдыг-даа ышкан кыл-нып дээр. Ажы-биле үт-теп, дээр-бездерини тавар-ыгалары безин бар. А малчынарыны камгалалы кошкык, оларга ок-боо чок, бат-даа болза, каш саныг кижилерге бар. Оон кадын-да бистин малчынарыныс-тын чамдыкынын назы-ха-ры бааа дөзү берген, чам-дыктыч дем биле чок.

Амгы үеде ээтин өртөз улаткан, ымыг болганда мал оорлаашкын белең ил-де бербес деп чүве билдин-гир. Манча ылап-ла кандыг-бир дээштик хөдөлүшкүн-нер, удуу туржуушкунар чүгээр байдалды, чавыр-лышымыны эжеп болур. Бу-талды-биле республиканың Дээди Советиниң Эрге-хой-лү политиканың комите-тинин даргазы Н. А. ОН-ДАР-биле чүгалашкан бис.

— Николай Алдын-оол-ович, мал оорлаашкынга ууур Тывага тускай хойлу-негеттинин турар дээрине чүгле номчукулар, жана-дистер эвес, Дээди Совет бааа чөпээрэежин түр боор. Ону ажалдап кылып ал-марына доктор-моондактап бат-бе кылдыг бергелеп барыл-бааа ымыг хойлу болур деп бээрер бар бе?

— Мал оорлаашкынга, ажы-биле чугалаарга, Россиянын еске демисел-дегени болаарга, чүгле Тыва-даа эне негеттерге. Бичанга анаа удуу тускай хойлу бистин республика-да чугула чегер дээр дээрин амдырап негеп келген. Бичанга-лаа бо талазы-биле бергелеп чок эвес.

Баштай-ла мал оорлааш-кыннын байдалын эста-Вина кончат төдө, бугу-тала-биле өренип көргөн, хандыр шинчелен калбан

(ИТАР—СЧТА).

Т. Гдлян, Н. Иванов ЭРЛИК ОРАНЫНЧЕ АЛБАДАЛ

Номерден номерже

(Улачымы, Эгези № 27 «Шында»).

Оон соонда база бир теле-фон доолаан. Узбекистаның КП-иниң ТК-зының адми-нистративтик органын ад-мидиниң эргелекчиликчи оралчызы «эрес-дидим шинтирп хүдээп алармын-дан» еске арга чогуш аңаа савындырган.

Эргашевти бодуну амы-зынга четтинер кылдыр ыдалашкын, бир эвес ол бажык кижилер турган болза, та чече хире үргүдүлөп көөр турган чүве, а ол шы-дашай берген.

Эргашев бодуну амы-зынга четтиршип сонда, Усманходжаев, Осетров болгаш еске-даа үгүдөгичи удууруччулар чүгө хөстү тынган эвес, харын-даа СЭКП ТИ-же медээлел, СССР-э Прокуратуразынын истеничлери бажы-биле ыла-шталыштып туруп берген, олар боттарының шын эвес-хөдөлүшкүнчүлери-биле көр-гөнгөч удууручулары амы-зынга четтинер кылдыр ал-балал эзелдер деп чыг-рылгашканнар. Чинээ, Эр-гашевти өдүр кылдыр алба-лашкан, ол мөчүрү мурун-чу чагаалыгы-буруу чогуш айтып турар.

Херек кырында Эргашев-тин бодуну амызынга кан-чак четтине бергениниң

судка А. Дустов, А. Музаф-фаров, Т. Очиров, Ш. Ра-химов олар урун хуусаа-ларга шинтиргенер. Кал-ган министрлик ады ангы-налыг судтарга эпти-ле дык-налыг, чус-чүс мул рубль хээлини алганым бадкып турган. Министриниң оралак-чылары Т. Кахраманов, П. Бегельман, ИХЭ-лер на-чальниктери С. Саттаров, Х. Норбутов, Д. Динамалов, М. Норов, Я. Махамажанов болгаш еселер-даа Эр-гашевтин хээли бээрине оларны канчаар ыдалап турганын чугалап турган-нар.

Чинээ, 1982 чылдын ок-тябрьда Эргашевтин каби-нетинге Чурбановка хээли-нин канчаар бер турганын Динамалов, Норбутов, Мад-малов олар өчөөнер. Амылалчылары министр чагыстап кабинетине кел-дирип аарга, СЭКП ТК-зын биле бекта үезинде бе-зини оу амык-биле ыңчаар чугалап турганнар.

Күштүг болуп турар хойлу-жудугаа Бузуга мо-чөөн кижиге хамаарыштыр кеземче херээ хадгынар ужурулук, ыңчалза-лаа ол үгүдөшкенине кирип тур-ган еске кижилер хары-салган чылаас алаан. Бичанга Эргашев-не 212 280 муң рубль-дын хээли кылдыр бергени дээш 1986 чылдын май 13-те болган

ААРТЫКТАП БОЛБАС

Январ аямы 21-де үг-ген «Тываның аныктыгы» солукдан «Пенсионерлер чылап берзин» деп мате-риалды номчаш, автор Са-дысмаз пенсионерлерге кы-маарыштыр арай-ла таарым-ча чок чүдү бичан деп бо-даар-дыр мен.

Хамааты кижилер болганда, пенсионер-даа болза, боду-нуң кадыкымын шыдаар-ла кижилер болган. Ону хой-ла-ла чирик дуглап турар дээр-ге, мен орта шугут удуу мен. Шын харын, мен пен-сионер кижилер болганым, мени кым-даа амыкче алба-дашкан, бодуμου кадыкымын чылап аки боорга, амыкчал-турар мен. Кадык болганымда, ам-даа амыкчалар олар мен. Ол-даа болза чоңга дамды дуза болуу деп боодар мен.

Ажы-биле чугалаарга, амгы рынок үезинде аш-чөм дээш, еске-даа бараан, сараан өртөз бо хире уг-ланды турда, ол бодунуң өвөшкү пенсияныкыны кырынга бичи-нда бол, немере бол-ду деп дээш амыкчал турар пенсионер-дир ийин ол.

Хамык укур автор ажал тыпшай, кырганаарга чар-бымырга утка чок деп бо-доор мен. Кым амыкчалса-рыл, ол ылап-ла амыкчал тып ач болур. Ийинге амыкчал кым-даа тып бер-бес, боду-муң кадык шы-рып тургаш, амыкчалар че-ринин тып алыр ужурулук сен.

Оон ыңай агыр «оон түнөөлү чүгө чедиргенин, билдир болгай силер: үгүдөш-кени, оор-сук» деп каан. Си-лерин, оолдарым, уруула-рым, кым-даа кем-херек үгү-дөшкөч деп турбаан-даа, турба-даа ужурулук, ол дээр-ге силерини бодунарын мээ-медерелеринде болгаш бот-кижидериндегенер деп кол-ла хамаарылдыгы болур. Силерин, анык-ескенин бистин кырганаар-даа, инти-лел-даа ыңчаар өртөзпөз дээр мен.

Оон ыңай ында мынча деп бижип каан-дыр: «Кыргана-дыкпен улустук амыкчалар-га эдилеп оран хээр чүгү боор». Астуруу-биле алар бо-лоа, мындыг түнөө үндү-рүп болур: силерлер (пен-сионерлер) анаа-ла бистерге шаптык тапшай, мынтыг аныктырга, анаа «хөвөртү хавак» мана дээштик мате-риал-ла чорду.

Эки амыкчалар-ла болза, бо үеде кым-даа эки-ле чурттап ынаан. Анаа-ла дүмбей олдурбай, эки амык-чалдар-ла болуза, кадыкмын-даа, кадыкшымын-даа эки болур. Оон эки — спорт-биле эки өчүктөнер, эки ылаштангаар ажал херек. Каян-даа серек, хөгүлү болгаш баштак болуза, кадыкмын узуу, кадыкмын эки, амыкчалар-кожа болур сен деп билеп чорут мен.

Фелор ТАУ. Самагалдай суур.

ХУУСААЗЫНДА КИИРЕР

Рынок харылааларының үезинде бараан бугуруч-териниң күрүне-биле эконо-миктиң харылааларының чугуда бырларынчы бирээ-зи — күрүнең үндүрүк системасы болур. Ол систе-ма рынок экономикасынга дүшкөн турар.

Рынок харылааларының байдалдарында чөп-ла-аңша механизми-биле дараалаш-тыр шын доктааттыгын үндү-рүлгөр бугуручтериниң база аныктыг, тывыштыг ажык-чорудууга хөгжүдери-ниң салдар чедириниң дээштик чөпсө болур.

Үндүрүлгөр бугуручтериниң чүгө экономиктиң хөгжүдери-ниң эвес, харын хамаа-тыларыны хуузунда оорула-ларыны таарыштырычызы болур. Акшааның үнезиниң кудулаанынга удуу икей-лик политиканы чүгө үндү-рүлгөр дамчыштыр ботта-дырынын амгы үеде чугула-торуга кылдыр санап тур-гар. Өртөктөрүнүн тыптып келир немелде артык оору-галарын чогуу-на үндүрү-лгөр дузазы-биле бюджет-ке киргип турар. Сан-хөвөңү немелде курдавырларын алышымы удуу аргалары амгы күштүг үндүрүк хой-лузунда бар.

Бюджеттиң чедир дугла-арынык база бир чугула ха-йры — өскөртөп кирер оорулаар болур. Ону план-нава, а херек кырында киргенин көргүзөр. Орта ли-зы-буру торгаалар (мили-цияны, санэпидстанцияны, административтиң ко-миссияларын, өрт хайга-ра-лыны, КАН-ини дээш оон-даа еске), ээзи тавылы-баан хөвөргелер, хуусаазы эрте берген чөпсөлөр болгаш өрелер дээш оон-даа еске төлөвирлер хамаарыштыр.

1991 чылда өскөртөп кир-лер оорулаар 34300 рубль-дык район бюджетине кирген.

Чонун хөвөгел баран-нарынын, бугуруч-техниктиң хөвөгелдиниң продукция-зынын болгаш ачы-дууазын өртөктөрүн шын саагып турарынга шыгымы кон-трольду тургузарын база өр-төктөргө хажыдышкынар бодурган таварылаа бугу-ручтериниң ажал-агыт ор-ганнарынын болгаш орган-зацияларынын кадык-лаа ен-чүгө хамаарыштыр бар-ма-дылаам чоңка артыкка кирген оорулааның бюджет-ке хажырамын үндүрүк исе-пешилеринге дааскан.

Эрткен чылын Мугур-Ак-сы сөветле-түдүгү учагостун-да 1380 рубльди, район-нуң хөвөгелдерин ийитиле-лик арага салгылашкыны-нын өртөктөрүн хажытамын дээш август айда 10728 рубльди, октябрь айда 313 рубльди боттарынын амгы оорулааларында ужулган, район бюджетине киргил-дир.

Кандыг-даа күрүне боду-нуң бюджетиниң күсели-биле тургустунар болгаш хан-дыгынар. Бистин респу-бликада, Монгуш-Тайга рай-ону-да бодунуң бюджетини күсели-биле хандыры-нар болгаш амыдарар, экономикамы болгаш социал хөгжүдери хөгжүдөр, чо-нуң хөвөгелдин хандыраар.

Район бюджетине кирип турар үндүрүлгөрин болгаш

Бодунуң амызынга четти-нер чорутарымы чылдаган-нарын ханы өренип көр-гө, дыкка хой таварылаалар-да партияны-мафия стру-ктуралары истелгезе кир-жиш, боттарынын үгүдө-шкени илередиң болур чүгү-дөшкөч чылдырың чугулап турган боор чорду. Бодунуң амызынга четтинер чорук ыңчалза-лаа бар аларган. Ол дээрге Ан-дроповтиң организастыг кем-херек үгүдөшкенинче кылган халаашкыныктын түнөөлү бооп турган...

Ийет, Узбекистанга фун-кционерлерин амызында чарлыр чоруп уламчылап турган. Ындыг үгүдө Давыдов баа онаашкан, 1984 чылда ул республиканын ТК-зының айтмышкынын аңгарга Эргашевти ИХМ-ге болуп партия хуралына чылап турган Давыдов аан. Давыдов дык хой чылдар бугуручта Узбекистаның КП ТК-нын аппаратынга амыкчалдып турган, партия Наманган обкомунуң ийини секретарына баа амык-чалаан. 1988 чылдан бээр УзССР-нин иштини хөвөгел-тер министрликчи ооралкы-зы болуп турган.

(Улачымы).

рындан кылды-бир күш-ажылың коллективтин бух-галтер өткөүдүн көрүс-түнгөн ары оорулааның түнү эвөшкө салдыган таварыла-да, ол-ла түгө торгаалды оонаар.

1992 чылдын январь 2-ден эгелел бугуруч-тех-никтиң хөвөгел продукция-зы-биле чоңуң садып ал турары кол-кол хөвөгел баараларында амгыда чүгүдөргө кирген. Бюджет-ке төлөвирлер артык чылын продукцияны саарылашкында кирген оорулааның 5 хуу-дунда кирип турган болза, бо чылын ол продукциялар-ге немелде өртөк үндүрүп 28 хуга доктааткан. Чонга амыкчал чедир турар организаациялар 21,88 хууу өтпөккө кемей салгаш, са-дып алышында бажыраар ужурулук. Устунде алаттын-гылаан хууларын бухгалтер-документтеринге, кванти-лемега амгы графага көр-гүзери албан.

Хурал ЧҮЛДҮМ.
Күрүнең үндүрүк исе-пешилерин Монгуш-Тайга районда кол специа-лига.

«БИСТИН КОМИТЕТ ХҮЛЭЭНИП ТУРАР»

анализ херек. Ону Иштини херектер министрствоу, Дээди суд, прокуратура белектээр ужурулук. Бирээде ол, Анализ кылдыр дуга-йында даалгаларын берип каан бис. Ийне, амык амык-дыралы бистин-биле дей-лешке еске черлерини, ылагыны кады-коновис Моолдун хойлуларын өренип көөрү негеттинин турар. Ол ышкан Якутия, Буря-тиякка барып четкеш, ылаа байдалды оонаары, хайга-раары артык эвес. Уште, Тыва Арат Республиканың үне-зини хойлуларын өренип-чи биле амык чедүрер.

Бистин боданымы-биле, мал оорлаашкыныга удуу ИХМ-нин бир структурат кезээ тускайлап тургузары чүгүла.

Оон амгыда бо амыкчал дүргөн шөпчөл чыларына бистин комитетин амыкчал үгүдөшкөч чүгө, хой үгүдөшкөч күрүнең эвес хемчээлин чедирин турары билдингир. Дорту-биле чү-галаарга, четтишпей турар бис. Дээди Советтин шунту комитеттери ар-тык хойлу амыкчалыгына чорудар ужурулук. Ынчалза-лаа юрист эртемниң эвес кижилерге берге болуру чүгалаар. Оон чагыс ы-лаа — мурундагы анык-тал дугайында хойлу-те-девилдин барык ийн чыл чыгым үе иштинде амыкчал чапал кааны болур. Чөп-сө-лаа четтигин, кылды тур-ганынын кадында чамдыктар негеш, чүгө баптал-бактап, дуаа көрүспөй чоруй баары баа таарыма чок дээрин иден. Ындыг тор-галак, төлөвир-дегизелер кылырынга бистин комитет артыкларынга дузалажып турар.

оуу дилээниң шүүдөлдө-ри эгиттирип алыры бол-гай. Мааа хамаарыштыр хойлуга кадык чүлдерин кирип болуру?

— Мал оорууну амыкчал турары бугуручте черин-ден (совхозтан) бугу кога-ралдарын түнү эгиттер, а ол бугуручте чери боду-нуң эзелденде ол-ла чүгү-дел-төлдөргө ич ооруун бо-дундан тырып алармын дугайында хойлу теле-визи-онне санаалдап кирер бис. Мындыг принциптин барым-далаан амыкчал болза, бугу-ручте чериниң (совхозтан) харылаалга улагар, а мал ээзиниң оорун боду-биле сүрүжүп, хинчелтерин соксаар. Ол оорланар чо-

Россия Конституциясының төлөвиринде бистиниң (бот-догунаан республика-ларын) область, крайлар-биле демистирип каан, Россия үдетимес, чагыс аай деп принципти удуу-тургага алгаш, эрге-хойлу тургузар чүве болза, рес-публикаларын бот-догу-наашкынын эргелерин кы-агыраалары болгаш хажыт-каны ол болур-дур-ла.

— Мал оорлаашкыныга удуу хууда истелге каттыкшы-кынымы (хуу истекчилер-ни) тургузарымы дугайында боттадынар кадыкмы?

— Хуу истекчилер тургу-зуп өртөк-хөдөлгөн бо үеде оон болуп маатчок. Оон кадында мержезилдик кал-дыр чедиле болгай. Амгы үеде милиция органырында чарыгалар чоруп турар. Калбар болгаш техниктиң хандырылга талазы-биле бер-гелешкенин ужуң оор таамал көдүртүп турары билдингир: үе-шаг, амык-чалдык аайы негеп келген. Ол сөөлү сессияга бааа тур-густунду. Ынчанга мал-чынарыны ок-боо-биле хан-дырлыгынын айтырып дорт шинтирлеттерин чылаш чок.

— Мал оорлаашкыныга удуу тускай Хойлу 1992 чылда болуп деп бугуруп болур бе, Николай Алдын-оолович?

— Байдалды анализтеп тургаш, оон телевидени бо чылын амыкчал кылы-рын бистин комитет хү-лээнип турар.

— Интервью дээш чет-тирдим.

(Февраль 5-те дыкназы-мыс болза, мал оорлааш-кыныга удуу Тыва Рес-публиканың Хойлуунуң телевидени белектээр дуга-йында даалган ТР-ның Дээди Советинин Даргазы К. А. Бичалды берген).

Нелеза ЭРГЕП чугаа-лашкан.

Интервью

рукка база улуг согуз бо-лур. Эртн Тывага бо чүгү-дү кончат чедимчел ажы-гал турган (оор дээш арба-ны, сумуу харылаар).

ТАР-ың кийик хойлу-ларын өренип көрүпүр-ле мынаан. Амгы байдалга дүүштүр оон ал амыр хире чүгүлөр бар бе, Николай Алдын-оолович?

— ТАР-ын Кеземче Хойлууну өренип көрүрге, оон эки талаары эвезиң эвес, ол бодуну болгаш билдингир. Бичанга оон алар чүгүлөр баа хой, хары-даа үнеденде бааа кылдыр амыкчал аныктыг. (Республика прокуратура С. С. Зотова көргүзүрүмге, ол Хойлууну хөвөгел чөп-сө-лаа ийин). Ында торгаал хемчегерин дээштик бол-гаш ылаптыг кылдыр кө-рүп кааны амгы үезин не-гелешкенине бестин дугу-лук турар. Чарт, тода талазы-биле оон аажок чедимчел кылдыгынын кичи эскербес аржакан.

— Николай Алдын-ооло-вич, мааа хамаарыштыр, мымдыг айтырып төртү-түп келди: амгы хойлу-ларын чамдыктарымын дээштик куду, сөөлүлөш хой, аар бодунуң кижилерге бажымыс талаардык, чам-гыс чүлдерин ийн үгүдөшкөч кылдыр тайы-бырлап болур кылды каан. Оон түнөөлү-не орте үгүдөргө домак бестин тыптыгын хойлу дээш хо-мут дын-ла, кайнар тыр-пак болур, мыаар чоруп каар...

— Ол шын Ындыг үгү-дөшкөч ийн-чыгыс эвес, Рос-сия хойлуларынын 30-40 хире хууун кызырып каан-тар-даа болза, чинээ бол-гаш бөдүңчүр боордан башка, мында айымдыг чү-вө чок. Сөөлү Кеземче Ко-

декин 1961 чылда хүлээп алдыган. Оон бээр чече өскөртөшкөч болбоан боор. Ам ол колдес эржи-кириң, дүрүм нормалары-нын чамдыктары херек чок болу бергениден, амыкчал-ваастаан, Бичанга ону чаарты амыкчал кылдыр чугула аларган. Бичан чам-дык дүрүм чүлдерин адми-нистративтик колдөккө кире бээр.

Баа бир нарын айтыр-гым: республиканың үндүрүк каан доктаал-штектерин Москва канчал билдире? Бичанга Тыва Респу-бликаның Дээди судуну прези-денту херетин көргөнини соонда, оон ыңай кадык-дайдалды чедип алыры чү-гүла. Оола эң аар херек-терин Тыва бодунуң хоуу-га алыр ужурулук.

Амга чедир тода билдин-мес айтырлар дыкка хой. Россия хойлу талазы-биле силерин амыр чүлдеринер бо, бистин бо дээш ылаптыг мылаашкын кылып шыда-рып турар. Ол хамаанчок

СПОРТ СПОРТ СПОРТ
МООЛГА ХҮРЕЖИРИ-БИЛЕ

мергежлil шоолуг өспөн мөгелер барык иришпээн. Бо маргылдаага Тыва Республиканын профэиаллелдериниң эки тура спорт нитилелиниң мөгелери шыырак белеткелдиниң көргүзүп, бирги черин бүзүрелдин-биле чаалап алгаш, Республиканын спорткуркомунуң шилчир кубогун, дипломун чаалап алган. Кызылдың педагогика институтунун «Буревестник» болгаш «Трудовые резервы» командаларының спортчулары ийги-үшкү черлерин ээлээннер.

52 килограмм чедир дензидин мөгелериниң хей незин спорт мастери, республикага чыгыс өвөс удаа тиирлеп чораан ат-сүрагыг спортчулар болган. Маана Орлан Монгуш (профэиаллелдер) бодунуң шыыран удурлаанычыларын санбиле база чамдыга арыг октап тургаш, тилээни. Мастерлер Кызыл-оол Сагаан биле Роман Середар олар бо удаада ийги-үшкү черин ээлээр аргалыг болганнар.

Профэиаллелдериниң мөгени Радислав Наважал (68 кг) сөөлү салгыда спорт мастери Шолбан Сарыларниң бир минута болганда, чарын кырыга арыг октап, Динамо-жу Херек Казан үшкү черин ээлээн.

Моон мурунда эртип турган маргылдааларга демиэрге, бо удаада хурешке бичи өскерилгелер база иемешкен. Чүге диез улуг улус аразында маргылдааларга 45 килограмм чедир демиэрге мөгелер шоолуг хурешпей турган. Бо удаада ону кырып, Эд бичи демиэрге бо мөгелерин аразында «Динамонун» спортчуу Михаил Кард тилээни. Профэиаллелдериниң мөгелери Самдар-оол Даржаак биле Руслан Доржу олар даразында шааналдарга төлөтпиг болганнар.

Аныктар аразында Европа чемпионун Чечен-оол Монгуш (57 кг) амгы үеде Кызылда белеткелниң турар. Бо маргылдааның түнөс салгында ол Москваның күш-кудурга институтунуң доозукчуу, шыырак мөгелер спорт мастери Артем Монгуш-биле хурешкен, 8:2 сан-биле тилээни. Маана баштай Артем сан-биле мурнап турган. Ынчалза-даа сөөлүнде темпиниң чидирп, Чечен-оолдун калдааш-кыныдан камгаланып турган, сан-биле алыскан. Бо ийи мөгениң найзының-даа хурешкери кончуг дүрген, карак чивеш аразында ийги-үшкү органы кылырын көрүчүлөр сонуурган.

60 кг болгаш оон өрү демиэрге спортчулар аразында профэиаллелдериниң Владимир Серен-Хуурак биле, Владимир Куулар олар тусту-зулда тилээни болганнар. Тыва Республиканын хуреш федерациязының даргазы Ш. Д. Куулар тилээни мөгелерге 200-200 рубльдин шааналдарын тывыскан.

Сөөлү үеде өзүп орап чаа мөгелер тыптып турар дээрин бо маргылдаа бөдүрүскан. Ынчангаш (48 кг) мааа «Трудовые резервы» командалыгдан Алн Ондар бирги черин чаалап алган. Профэиаллелдериниң мөгелери мааа база-ла даразында шааналдарын алган.

62 кг-га чүгел Тыванын өвөс, харын Сибириниң өд шыырак мөгелериниң бирээзи Роман Монгуш бо удаада база-ла шытараан. Түнел салгыда ол спорт мастери Александр Чадамбаны октаан.

Хостуг хуреш талазы-биле мааа Тыванын шилчелек үш командалыг тургускан. Оларын бирээзи Моолга удааас болур улуг маргылдаага кырыжы-биле белеткелни эгелей берген. Виктор КАРА-САЛ.

ЧУРУКТАРДА: маргылдаа үези. Ондар ОХЕМЧИКТИН ФОТОЛАРЫ.

КАРА МЕЧИ ЧЫЛЫ ХАЛАПТЫГ ДЭЭР

Бо чылды «Халалтыг—кач чуттуг, харартыр өрттөнөр» деп диннаан мен, «Мечи чылдын чылдын калчар», Дага чылдын чудун калчар» деп, эрти Тыванын чыгазы оон-ла укталган боор деп болзаар деп мен. Үе көргүс-ле, бээр мыйнак, көрө-ле бээр бис ои...

Мен пенсионер кижя мен, бирги бөзүтүң кыналыды боорумга, өөм ээзи мен азырал олурар, амылдар харын чок кижя.

Амгы акшавыс үе чок болу берген. Бир рубль-биле кижя чуну-даа салма албас, ооң үнеси, шыырак дээр-ле, 10 көпеек дег. Мынчан кээрдэ 78 рубль түнүг дузалык акша—7 руб. 80 көпеек денижир, а (342 рубль) эч бие, амыл төлө-лери 34 рубль 20 көпеек дег ишкыжыл?

Баран өртүз улуг, холда акша ээзи, ам кычак чуртаары? Терзи өвөс — Тыва кериястниң көчмөшө салым эзелер бе? Сани артында бистик «Красное знамя» совхозун Держ-Ансы үнөк фермазын садип алмыды деп, 6 кижя келген-дир, ол кандай чүвө? «Чалгы оорда — ял чок» дээ, байлар биле адылар ангызын эгел-ле өзвөс, оон башка мизгил улуг тура кайын нээр боор.

Баран өртүз база бо дег кылдар денип кээлинер. Колдууда эрги өрөктеринден илгал чок-ла боор.

Борис ДОНДУК-ООЛ. Каа-Хем район. «Шынык» Тоноранын «Шынык» агар санынче шилчелерин диледим. (Авт.).

КЭЭРГЕЛ ЧОК БОЛГАННАР

Шах мизгил эге-биле елдерин редакцияны бодунуң домудалымы бижир ужура-ла таварынтим. Сургулдарны чыгык дыштангалыгын-да Каргы хойжу бригаданын малчыларын уруулар чылды-на бистик сөөк машина-биле чедирер, оон барып алыр чычылдым.

Шах мизгил эге-биле елдерин редакцияны бодунуң домудалымы бижир ужура-ла таварынтим. Сургулдарны чыгык дыштангалыгын-да Каргы хойжу бригаданын малчыларын уруулар чылды-на бистик сөөк машина-биле чедирер, оон барып алыр чычылдым.

Бо чылдын база-ла декабрь 28-те урууларын машина-биле чедирер сураан дынааш, мада малчылар турар уруунуң 2 харыг олун угбазы-биле катар азынчы машина кабинажыга олурткаш, үези калган мен. Чаш олун кабинажыга иштине чыгып, кагай чырган четкен.

Бо чылдын база-ла декабрь 28-те урууларын машина-биле чедирер сураан дынааш, мада малчылар турар уруунуң 2 харыг олун угбазы-биле катар азынчы машина кабинажыга олурткаш, үези калган мен. Чаш олун кабинажыга иштине чыгып, кагай чырган четкен.

Дыштангалыг доостур турар үеде соквоуус спелчидерини хойжу бригаданы төвүнге хурал эрттиришкан, шкочаларны алдыр-биле Каргы-Хем кайи сен дээ, кончуг чыгыг кеттиген, машина кырыга олурткаш, халкылар. Ол баргаш, хурал-сүталазын эрттиргеш, дээр сурунче казыр-биле дөртөлө (чолгазы-биле бекелээ) набыназын эжелей олурткаш. Улуг-бичи шкочалылар иелери-биле ажык

Дыштангалыг доостур турар үеде соквоуус спелчидерини хойжу бригаданы төвүнге хурал эрттиришкан, шкочаларны алдыр-биле Каргы-Хем кайи сен дээ, кончуг чыгыг кеттиген, машина кырыга олурткаш, халкылар. Ол баргаш, хурал-сүталазын эрттиргеш, дээр сурунче казыр-биле дөртөлө (чолгазы-биле бекелээ) набыназын эжелей олурткаш. Улуг-бичи шкочалылар иелери-биле ажык

Купчак-оол ХОВАЛЫГ. РСФСР-ниң спорт мастери.

Кээрдэ чок даргалар чыгык кабинага чыргал келгенер. Анна КУНЧУН. Кунгуртуг суур.

ЧАРЛАДАР БЮРОЗУ

ТВ ФЕВРАЛЬ 12

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

6.00 «Эртең». 8.35 Мультифильмдер. 9.10 Кышкы XVI Олимпий оюнулары. 10.30 Чемпионнар-биле ниде. 10.45 Уругларга фильм. 11.50 Улустун аялдары. 12.00 Медээлер. 12.20 «Промышлалды көрүш». 13.10 Чергелешке чурттар. 13.55 «Челишкенин канчак чедип алары?». 14.10 «Блокнот». 14.15 «Телевикт». 15.00 О. Воронцов ырлар. 15.20 «Арыг иштине киш-кулаа». Уран-нече телефильм. 1-ги серия. 16.40 Мультифильм. 16.45 «Реформа: неделя санькида». 17.35 Марина Капура ырлар. 18.00 Медээлер. 18.20 «...Он алды харлыг-ларга чедир болгаш оон-даа улугларга». 19.00 Мультифильм. 19.30 М. Суворова ырлар. 19.55 Кыска мет-ражтыг фильм. 20.45 «Тамчыктыг удурар, чаштар!». 21.00 Медээлер. 21.20 Кышкы XVI Олимпий оюнулары. 22.15 Телефильм. 22.40 Концерт. 23.15 «Кежээки альбом». 23.50 Музы-каның келер үези. 00.20 Кышкы XVI Олимпий оюнулары. 01.00 Медээлер. 01.25 Телефильм. 01.35 Кышкы XVI Олимпий оюнулары. 02.10—04.50 Хоккей.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 Медээлер. 8.20 Нем. дил. 1-ги чыл. 8.50 Нем. дил. 2-ги чыл. 9.20 В. Соломин. 10.20 Олимпиада. 10.50 Хостуг үеде. 11.20 — 12.15 Кышкы Олимпий оюнулары.

15.15 «Амыдыралдын күзү». 15.30 Т. Ни. Ко. 15.45 Россиянын парламент медээлиги. 16.00 Кышкы Олимпий оюнулары.

КЫЗЫЛДАН 18.00 «Тыва черде». Медээлер, тайылбар, интерью. 18.40 Медээлер.

МОСКВАДАН 18.45 Политиктыг партиялар башчылары. 19.40 «Депшириниң аргалары». 19.55 Реклама. 20.00 Медээлер. 20.20 Хунуң-не байырдал. 20.30 Ю. Гала-сков. 21.10 «Петербург дуй-касында тоолучуру чүгээ». 1-ги дамчыдылгы. 21.50 Дина-клуб. 22.20 Кышкы Олимпий оюнулары. 23.55 Реклама. 00.00 Медээлер. 00.25—01.00 Олимпиада дивизион.

УШКУ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

18.00 Анонс. 18.05 «Кыдык-кыдыгаар».

Кызыл хоорайның төвүнде чагай-кыдык туткан кооператив бөлүмүндө телефонун, үш өрөөлүгүг квартираны чаа УАЗ-3151 (469) азы «Жигули» автомашиналарын кайи-бирөөнүгө орнажыр мен.

3-12-21. 2.51-49 телефоннар дамчыштыр харыла-жыр.

РЕСПУБЛИКАГА, чуртка белин сүрагыг кижилер Кепп-Сөөктөн үген. Оларга мастери улуг олу Россия Федерациязын алдарыг чуркучуу. Тыванын Күрүне шажылыгын дурээди Дондук Дойбухаа, Тыва Республиканын культуразынын алдырлыг амылчалары Саян Көгел Сергей Ножа, Киров Хунаа. Тыванын Күрүне шааналынын лауреады Херек Монгуш-оол, оон акымы Херек Хуна, Владимир Салчак, Валерий Ооржак, Александр Ойдуу, Серен-Чимит Олчат-оол, Сергей Ооржак болгаш өскер-леа хамааржыр. Бай-Тайганын уран шеверлериниң саны чыл келген тудумна көнүдөл орап.

Херек Коштайович хой-лини амылчаларына иде-кейле киршип, берген дил-галарын ак сеткилдиг кү-седип келген. Кызыл-Дар көлдө Сөөктөн күтүскөн даргалыга ол элзи каш чыл ажылдаан. Ажы-алгы болгаш культура тургузууш-кунунуң, чонук амылчалыг хандырылганын, шкоча, өмнөге айтырларын чед-дишкенин шитпирээрине билидиг удурткучу, ор-ганизацкыч оорун көргүскөн.

Сүрагыг даш чоңукузу Херек Коштайович Тойбу-Хаа аар аарыга таварыш-каш, бистен монгези-биле чарлыг чоруй берган. Кай-гамчыктыг чогаал анылда-рып бистере тураскаал-ымдыр ол арттырып наан. Оон чагай херези азы-ты-лу, салтактылары улчмы-лап, хөгжүп турар, анда бистер өөрүп чоруп бис.

Херек Тойбу-Хаа бүгү амылчалыг чүгел уран силбирлел ажылыгы ту-

ТААН-ООЛ ХЕРТЕК. («Шынык» корп.).

АГАР САНЫ: «Тыва содкан» № 363305.

Тыва Республиканы Ном үндүрер чер, полигра-фия болгаш аом содынын керектериниң талазы биле күрүне комитетиниң типографиясы. Кызыл. Шетинкип болгаш Кравченко кудумчуу, бажын № 1.

Чыгыг № 27.

ШАННАЛЫ-УШИРТ

Тыва болгаш хостуг хуреш-терин аныктарын аразында көптерлер талазы-биле Чөөн-Хемчик районда тургустунган хуреш федерацияны тывыг-сар чорун көргүзүп, чогаал-дыкты арга-дуржулгалыг апар чыдар. Республика чер-деги маргылдааларын солун болгаш көрүштү чөрдүп эгел-ле. Анда хуреш федерация-зын даргазы хоочун спорт-чу Октябрь Толош билдиги удуртуп, улуг Улуг-хуурун кырып турар. Ол урууларын спорт шкочалынын тренери-ри-биле болгаш анык спе-циалистери-биле быжыг харылазылгы.

Федерацияны ажылдыга солун чүгүлөр хей Язы-бүрү аргалар-биле бот-ашпа-ла кылышкыны тып, анык мөгелерин уран таланттын көндөр сагыш-биле матери-алды дуздалыгын мрак черлерде өөренип турар студентилерге көргүзүп, шаанал ашкаларын берип турар.

Чөөн-Хемчик районунуң командалары кырышкан. Нанты-зи-биле 121 мөгө күжү шешешкен. Мөгелерин тилекеге чүгү-күлүдү, оларын арга-дур-жулгалык өскөн, чараш хурешкери оон маддык. Ын-дык болбастыг аргазы чок. Анда хостуг хурешке СССР-ниң 9, РСФСР-ниң 8 спорт мастери киржип, чоюну хей-адын көдүргөн. Ийи хун үрүчүлүзи иди-демиседилин түнелдиге деки аайы-биле Улуг-Хемден Роман Монгуш, Сагаан Кызыл-оол, Кызыл хоорайкы студентилер Алн-оол Ондар,

Маадыр Монгуш, Беженей Кужугет, профэиаллелдерини урууларын спорт шкочалы-нын тренер-башкылары Чечен-оол Монгуш, Ас Монгуш, Радислав Наважал, «Динамо» спорт нитилелинде 37 харыг хоочун мөгелер Алн-оол Кара-Сал шытарааннар. Олар шунту спорт мастери-лар.

Хостуг хурешке районун туган чемпиону илередир дээ 11 спортчулары сена кырыга үндүрүп, чоп-биле таныштырган. Оон соонда тыва чоңу бугу дөлтөйгө ал-даржымал чорур анык мөгелер Чечен-оолду адызын

жилер эвээш өвөс турган. Оларны кайгамчыктыг чараш ажылдарын, канчаар амылдар оранын сонуур-гаачал, хандыкчыдыг бичи-ни Тойбу-Хаа хун бүрдө шаан-шагы-биле, чамдыгы хуну бадыр-даа көрүп, айтырып, сөөлү үеде боду шеверлерин өттүгүн каза-нып орап болу берген. Бурунгу уран силбирлелде ол бинизинден-не ынчаар хандыкчы берген. Чазан-ыр, дарганаар, ачы Дук-тур-оол Кужугет хандык-чыдыг оолдук чазан-ырыга сонуургалдык өскерип нааш, оон өөредип, боттуг дузаны чедирип, оон амыл-чалык дегем орутуу амылчы берген.

Тыва улустуң нарын, солун уран чүгүлүгө мени өөрткен мастере мөгенин чорур мен — деп, Херек Коштайович чугаалаар кижя.

Уран силбирлел талазы-биле Херек Тойбу-Хаа чыгыс класс-даа дооспаан, оон төрүмелинде алаттыг талантымы, мога чок, кызымак чогаалдык сүрагыг чуркууга чедирген.

Язы-бүрү азырал, чер-ли диги амытанарын дурүлдеринден эгелээш, кижилерин амыл, амылдар-лыга чедир хей талазыг чогаалдарын Тойбу-Хаа тур-гускан. Оон ажылдарынын тематиказы, сюжетти өскө мастери-лерден ылгашпайн турар, ындыг болза-да, олардан ылгалы — чазан силбириниң шыныры он-гай. Ону уран мергежил-ди-биле кылан болур.

Дирек амытанарын аажы-чанын, тургузуун, шимчээшкенин ол өзүгар чогаалды-рынга ол көргүскөн. «Шын облаткан сөөлүр», «Анай-лар» болгаш өскө-даа амылдары анча хамааржыр. Кызылдың соңу талазында даг кырында бызазын эми-рип турар мыйгакты көр-

ДИРЛИП КЕЛГЕН ДАШТАР

Тыванын улустуң чурукчуу, Россия Федерациязын алдарыг чурукчуу, РСФСР-ниң И. Репин атыг болгаш Тыва Республиканын Күрүне шааналдык лауреады Херек Коштайович Тойбу-Хаа 1917 чылдың январь айда Бай-Тайганың Хөндөлөгө төрүтүгөн, 1981 чылдың февраль 3-те мөчөн.

«Мени Шагаа бүдүзүнде кончуг соок күнде божаан деп авам, ачам, төрелерим чугаалаар чүе, орта үндө-өртүп алгаш, январь 1-де төрүтүгөн кылдар доку-ментиде бижээн. Төрүтүгөн ай, хуну ынчан демдел-леп турган өвөс, чыкелген айыткан чүе-ле болгай» — деп, мастер каш удаа чугаалап органын дыннаан мен. Ону барымдаалап көр-гө, бо хундерде оок төрт-түгенинде бээр 75 чыл болуп турар, ынчангаш сү-рагыг ийиктин дугайында бо кыска материалды со-лунга бижирини шитпир-дизим.

Даш чонарын чун чүгүлү Тывага та каш чылды тывалык чүе, оон кым-даа чугаалап шыдаас. Бээриктардан тывалыг чонар-даштан чазан чүгү-дөр бистик арга чедир үш чүе чылды төнчүзүшкө, ийи чүе чылды эгезинде кыл-дыганы бадаткыттыган болган. Ол шагдан бээр тыва чоңун уран чүгүлү салгалдан салгалда дам-чып, хөгжүп келген-дир. Бай-Тайганын девискээрин, ге база-ла ындыг болганы чугаажок.

Тойбу-Хаанын ачазы хей уругларын Херек Коштай Хөндөлөгө, Оорга, Ажыт-Кара-Суг ол ынчаар чур-тап, ажы-төлүн өстүрүп алдыр-биле каш мал на-дарып, анал чораан. Оон коңа-хөлбө төрелеринин болгаш калы өзүп келген эш-өөрүгүн аразыга даш чонор, дарганаар, чазан-ыр, дарааныр кончуг шевер ки-

шиктен. Оларны кандай-туралы депшккен ол албан черлеринде уран чүгүлү өндүр берген, чүгел биске өвөс, харын дегелгө-даа сүрагыг кижилери бар. Моон алдыга, бистик сил-бирлекчилериниң уран мергежилини өскөн, ылган амылдарынын утказын ханымын, амыдыралды шың көргүскенин хереш-леп турар-дур.

Херек Коштайовичниң амылдары чүгел Тываның өвөс, Москваның, Ленинградтын, Новосибирскини, Красноярскини, Омскини, Абаканың музейлеринде бар, олар Моолга, Польша, Чехословакияга, Япония, Швейцария, Канадага, Италияга болгаш дегелгени өскө-лаа чуртарыга болган дегелгелерге киришкен. Ол амылдарын уран курул-галыг тускай эртемчилери бедн-биле үнелер турар.

Сүрагыг шевер чоңу-ку Херек Тойбу-Хаанын чо-нар-даштан кылан сармын тыва улустуң сүндүлүгү-нүң бирөөнү санаптыкып турар. Диринг сардыктын өтү-ле көрүш-бүдүлү, ты-рыны мойну, хыйтангалык күдү көрүп турары, уузу, сууг дугу ылап- илереттин-ген—деп, уран чүд эртем-нериниң кандидаты С. Чер-нованы Москвага өртөн Тыванын чурукчуларынын дегелгезиниң дугайында бичиң тургаш, анаа демел-дээни Шах ындыг үнелер-дери хөй-биле бижип бо-лур.

Алдарлыг даш чоңукузу кайгамчыктыг чогаалдарын тургузушкан, буруну уран чүгүлү амыл-өскөнге дам-чыгып бээр даш бугу би-лини, мергежилин үндүрүп чораан.

Хей чылдар ишинде ажылдаан мал амынзини (мал амынзиниң курузуна дооскан) болгаш дуржул-галыг ачының өскериле-ли, лайгаар-чалы, диги, амытанарын аажы-ча-нын, тургузуун, шимчээш-кинерин билгери чонар-даштан каталаттыгмас дурү-хевирлерин тургуза-рынга дуулаан.

Херек Коштайович тө-үсү темазына элэн каш уран силбирлелдерин (скульптураларын) тургус-кан. Тыва улустун эртен амылдарын чуркуучу аки билгери ол чогаалдар чугаалап турар. «Тыва херез-жен» деп ажылда шаандалы тыва-херезжен кииниң өвөр-хевирин көргүскөн. Оон кандай иди-хепти ке-лип, наасталгалыг чоранын билди алыр. «Самбажык».

«Анычмын чактыр боону бооптап турары» болгаш өскө-даа амылдары амгы үе-

дунуң чурттап келген алдан дөрт чылымын дөртөн ажыг чылдарынын дургузунда чүс-чүс кайгамчыктыг амыл-дары чогаалды силбир-дээ. Ол бүгү назымында мастериша хамаанок, ангы өрөө бөзүн чок ажылдап келген. Оларны дика хөйү Бүгү-эвилетле, Россияга, даштык чурттарга, улус-тар аразынын Монреальга эртен дегелгелеринге кырыжы, улуг үнелелди алган. Ынчангаш Херек Коштайович чуркчунуң ал-дарыг адыга, Күрүне шаан-налдарына төлөтпиг бол-ган.

Р. А. Аракчаа, В. С. Бай-мылды, Х. К. Тойбу-Хаа, М. С. Херек оларга РСФСР-ниң И. Е. Репин атыг Күрүне шааналдарын тывыскан. Оларны канди-датуралыг РСФСР-ниң Кул-тура министрствоо болгаш Чурулга академиязы деп-

шкочалыг чуркуучуу, оон төрүмелинде алаттыг талантымы, мога чок, кызымак чогаалдык сүрагыг чуркууга чедирген.

Язы-бүрү азырал, чер-ли диги амытанарын дурүлдеринден эгелээш, кижилерин амыл, амылдар-лыга чедир хей талазыг чогаалдарын Тойбу-Хаа тур-гускан. Оон ажылдарынын тематиказы, сюжетти өскө мастери-лерден ылгашпайн турар, ындыг болза-да, олардан ылгалы — чазан силбириниң шыныры он-гай. Ону уран мергежил-ди-биле кылан болур.

Дирек амытанарын аажы-чанын, тургузуун, шимчээшкенин ол өзүгар чогаалды-рынга ол көргүскөн. «Шын облаткан сөөлүр», «Анай-лар» болгаш өскө-даа амылдары анча хамааржыр. Кызылдың соңу талазында даг кырында бызазын эми-рип турар мыйгакты көр-

шкочалыг чуркуучуу, оон төрүмелинде алаттыг талантымы, мога чок, кызымак чогаалдык сүрагыг чуркууга чедирген.

Язы-бүрү азырал, чер-ли диги амытанарын дурүлдеринден эгелээш, кижилерин амыл, амылдар-лыга чедир хей талазыг чогаалдарын Тойбу-Хаа тур-гускан. Оон ажылдарынын тематиказы, сюжетти өскө мастери-лерден ылгашпайн турар, ындыг болза-да, олардан ылгалы — чазан силбириниң шыныры он-гай. Ону уран мергежил-ди-биле кылан болур.

Дирек амытанарын аажы-чанын, тургузуун, шимчээшкенин ол өзүгар чогаалды-рынга ол көргүскөн. «Шын облаткан сөөлүр», «Анай-лар» болгаш өскө-даа амылдары анча хамааржыр. Кызылдың соңу талазында даг кырында бызазын эми-рип турар мыйгакты көр-

шкочалыг чуркуучуу, оон төрүмелинде алаттыг талантымы, мога чок, кызымак чогаалдык сүрагыг чуркууга чедирген.

Язы-бүрү азырал, чер-ли диги амытанарын дурүлдеринден эгелээш, кижилерин амыл, амылдар-лыга чедир хей талазыг чогаалдарын Тойбу-Хаа тур-гускан. Оон ажылдарынын тематиказы, сюжетти өскө мастери-лерден ылгашпайн турар, ындыг болза-да, олардан ылгалы — чазан силбириниң шыныры он-гай. Ону уран мергежил-ди-биле кылан болур.

Тыва улустуң нарын, солун уран чүгүлүгө мени өөрткен мастере мөгенин чорур мен — деп, Херек Коштайович чугаалаар кижя.

Уран силбирлел талазы-биле Херек Тойбу-Хаа чыгыс класс-даа дооспаан, оон төрүмелинде алаттыг талантымы, мога чок, кызымак чогаалдык сүрагыг чуркууга чедирген.

Язы-бүрү азырал, чер-ли диги амытанарын дурүлдеринден эгелээш, кижилерин амыл, амылдар-лыга чедир хей талазыг чогаалдарын Тойбу-Хаа тур-гускан. Оон ажылдарынын тематиказы, сюжетти өскө мастери-лерден ылгашпайн турар, ындыг болза-да, олардан ылгалы — чазан силбириниң шыныры он-гай. Ону уран мергежил-ди-биле кылан болур.

Дирек амытанарын аажы-чанын, тургузуун, шимчээшкенин ол өзүгар чогаалды-рынга ол көргүскөн. «Шын облаткан сөөлүр», «Анай-лар» болгаш өскө-даа амылдары анча хамааржыр. Кы